

Tatjana Pregl Kobe

27. BIENALE ILUSTRACIJE BRATISLAVA

Lansko jesen sem v Bratislavi na veličastni predstavitvi knjižnih ilustracij z vsega sveta doživela vso raznolikost vizualnega ustvarjanja knjig za otroke in mladino. V šestdesetletnem trajanju te manifestacije sem si bienale že večkrat ogledala, tokrat pa sem se kot prva slovenska predstavica uvrstila med člane mednarodne žirije, kar sem sprejela z veliko odgovornostjo.

Začetki mednarodne prireditve Bienale ilustracije v Bratislavi (BIB) segajo v leto 1967 in od takrat v svetu ta najstarejši bienale ilustracije tudi neprekinjeno deluje. BIB je mednarodna razstava nacionalnih selekcij ilustratorjev posameznih držav, ki jih izbirajo sekcije IBBY. Mednarodna zveza za mladinsko književnost – IBBY (International Board on Books for Young People) je bila ustanovljena leta 1953 v Zürichu na pobudo pisateljice in novinarki Jelle Lepman. Danes ima sedež v Baslu in povezuje več kot sedemdeset nacionalnih sekcij, med njimi tudi slovensko. Bienale ilustracije v Bratislavi, ki je posvečen knjižni ilustraciji za otroke in mladino, je najpomembnejši pregled in tekmovanje na tem področju tako po kvaliteti kot po številu razstavljenih izvirnih ilustracij in je ena največjih tovrstnih manifestacij na svetu.

Natečajna razstava izvirnikov knjižnih ilustracij za otroke in mladino na 27. bienalu ilustracij Bratislava 2019 je bila na ogled od 25. oktobra 2019 do 5. januarja 2020 v drugem nadstropju Slovaškega nacionalnega muzeja (SNM) – Zgodovinskega muzeja na bratislavskem gradu. Postavljena je bila v dobro ohranjenih in lepo prenovljenih prostorih. Za grafično-prostorske rešitve dogajanj na BIB 2019 je bil odgovoren D&D studio.

Nagrade, podeljene na bienalu, veljajo za eno najprestižnejših priznanj ilustratorske umetnosti v svetovnem merilu. Podeljenih je bilo enajst nagrad, vključno z glavno nagrado grand prix za izjemen cikel ilustracij. Razstava je bila za člane žirije na ogled že 18. oktobra, prav tako tudi bogat barvni katalog (na 240 straneh) z izbranimi ilustracijami uvrščenih ilustratorjev. Žiriranje mednarodne žirije 27. BIB je potekalo v Bratislavi od 20. do 23. oktobra 2019. Člani žirije so bili: Ali Boozari (Iran), Graça Lima (Brazilija), Akoss Ofori-Mensah (Gana), Nor Emila Mohd Yusof (Malezija), Aleksejs Naumovs (Latvija), Igor Olejnikov (Rusija), Daniela Olejniková (Slovaška), Tatjana Pregl Kobe (Slovenija), Yuval Saar (Izrael) in Zhigeng Wang (Kitajska). Žirija je za predsednika izbrala Aleksejsa Naumovsa. Glavni kriteriji pri ocenjevanju del so bili umetniški stil, obrtna spretnost, domišljija, tehnični detajli in barvitost, pa tudi način, kako ilustratorji interpretirajo današnji svet.

Po pravilih naj bi strokovno komisijo sestavljali predstavniki iz dvanajstih držav (izmed običajno najmanj štiridesetih sodelujočih držav), tokrat je bila (tudi zaradi bolezenske odpovedi angleške predstavnice Desdemone McCannon) žirija malce okrnjena. Nacionalne sekcije lahko predlagajo člane mednarodne žirije (slovenska IBBY ali/in ZDSLJ). Desetčlanska mednarodna žirija je torej pregledala fascinantnih 3056 ilustracij iz 47 držav: poslalo jih je 416 umetnikov, ki so svoja dela objavili v 539 knjigah. Predsednik žirije Aleksejs Naumovs je poudaril, da je bila umetniška kvaliteta poslanih del mnogo bolj raznolika od prejšnjih let, posebej pa je izstopalo število ilustracij, ustvarjenih s pomočjo moderne tehnologije. Tudi tokrat so se na razstavo uvrstila mnoga uveljavljena imena, tako da so imeli tako poznavalci kot občudovalci te specifične vizualne umetnosti bogat pregled nad aktualno produkcijo. Razstava je privabila tako odrasle kot otroke in seveda mednarodne profesionalne komentatorje s področja ilustracije.

Mednarodna žirija BIB 2019 je podelila naslednje nagrade: *grand prix* je prejel iranski avtor Hassan Moosavi (5 ilustracij, akril na lesu, iz knjige *Mosht Zan / Boxer / Boksar*, Touti Books, Teheran, Iran, 2018) za žive, a barvno ubrane podobe značilnega iranskega mesta in duhovito deformacijo figure glavnega junaka z majhno glavo in predimenzioniranimi rokami. Priznanja *Zlato jabolko BIB 2019* so prejeli: Jānis Blanks iz Latvije (5 ilustracij za knjigo *Zemes vēzis / Mole Cricket / Molski črički*; olje na vezani plošči), Soojung Myung iz Južne Koreje (5 ilustracij za knjigo *Se sang ggeut ggaji pyul cheo ji neun chi ma / The Skirt that Spreads to the End of the World / Območje, ki se razteza do konca sveta*; mešana tehnika), Anton Lomaev iz Rusije (5 ilustracij za knjigo *Kolybelnaya dlya malenkovo pirata / Lullaby for a small pirate / Uspavanka za malega pirata*; akvarel in tempera), Wen Dee Tan iz Malezije (5 ilustracij za knjigo *Lili* in 4 ilustracije za knjigo *El Circo de los monstruos / Circus of Monsters / Cirkus pošasti*; vse pastel) in Chengiang Zhu iz Kitajske (10 ilustracij za knjigo *Bie Rang Tai Yang Diao Xia Ali / Don't Let Sun Fall / Ne pustite, da sonce pade*; mešana tehnika). *Plakete BIB 2019* pa so prejeli: Guilherme Karsten iz Brazilije (5 ilustracij za avtorsko knjigo *AAAHHH!* in 5 ilustracij za avtorsko knjigo *Carona! / Ride! / Vožnja!*; vse mešana tehnika), Maja Kastelic iz Slovenije (6 ilustracij za knjigo *Koozi*; mešana tehnika), Chiki Kikuchi iz Japonske (4 ilustracije za knjigo *Momiji no tegami / Letter of the Scarlet Maple Leaves / Pismo škrlatnega javorja*; tuš in akvarel), André Letria iz Portugalske (10 ilustracij za knjigo *A guerra / War / Vojna*; mešana tehnika) in Anat Warshavski iz Izraela (10 ilustracij za knjigo *Misaada-Biktse-Hakotev / The restaurant at the Edge of the Pole – The Cooking Penguins / Restavracija na robu pola – Kuharski pingvini*; mešana tehnika).

Mednarodna žirija BIB 2019 je za promocijo založnikov namenila posebna priznanja založbam iz Ekvadorja: Comoyoko Ediciones, 2019 (Quito: *A ritmo endiablado de bomba*), iz Brazilije: Editora positivo, 2018 (Curitiba: *Um livro pra gente morar*) in Companhia das letrinhas, 2018 (Sao Paulo: *Apesar de tudo*) ter iz Velike Britanije: David Fickling Books, 2017 (Oxford: *Tornhill*). Nagrado otroške žirije BIB 2019 je prejel slovaški ilustrator Svetozár Košický. Nagrado pošne banke, ki se podeljuje živemu slovaškemu ilustratorju za izviren in izjemen prispevek k umetniški ilustraciji na Slovaškem, je prejel Miroslav Cipár. Nagrado mesta Bratislava slovaškemu ilustratorju, ki sodeluje na BIB 2019, so izbrali člani vzporedne žirije: Aleksejs Naumovs kot predsednik mednarodne žirije BIB 2019, Peter Tvrdoň, direktor BIBIANE, Mednarodne hiše umetnosti za otroke, in predsednik Izvršnega

odbora BIB, ter Zuzana Jarošová, generalna komisarka BIB in predsednica mednarodnega odbora BIB. Soglasno so se odločili, da nagrado prejme slovaški umetnik Boris Šima.

Iz vsake države se lahko na bienalu praviloma predstavi največ petnajst avtorjev, ki razstavljajo originalne ilustracije in knjige, v katerih so njihove ilustracije objavljene. Slovenija ima veliko odličnih ilustratorjev. Včasih je na BIB pošiljala svoje avtorje Mladinska knjiga, že vrsto let pa jih izbira Sekcija ilustratorjev ZDSLU, ki to počne pod budnim očesom Irene Majcen – dolgoletne predsednice sekcije, ki je bila skupaj z ilustratorjem Danielom Demšarjem tudi pobudnica za njeno ustanovitev, in trenutne članice izvršnega odbora sekcije ilustratorjev – zelo zavzeto. Sodelujejo lahko avtorji, ki so izdali knjigo v zadnjih treh letih, če pa gre za prvo sodelovanje, potem veljajo objave v zadnjih petih letih. Kotizacije ni, ker je prireditelj pod UNESCO-vim okriljem, pošiljatelj plačajo samo poštnino v obe smeri. Slovenijo so na tokratnem BIB zastopali: Mojca Cerjak, Andreja Gregorič, Lojze Kalinšek, Maja Kastelic, ki je prejela plaketo, Kiki Klimt, Tanja Komadina, Kristina Krhin, Polona Lovšin, Manica K. Musil, Andreja Peklar, Arjan Pregl, Alenka Spacal, Peter Škerl, Huiquin Wang in Maša P. Žmitek. Skupinska predstavitev slovenskih ilustratorjev je v primerjavi z ostalimi razstavljenimi avtorji izstopala. Čeprav sem se spraševala o objektivnosti (tudi) tokratne vrhunske predstavitve slovenskih ilustratorjev, ki so bili premišljeno izbrani in so se z izborom svojih del izjemno dobro predstavili, sem ob ogledu drugih predstavitev dobila potrdilo, da slovenski avtorji knjižnih ilustracij sodijo v kvalitetni vrh ustvarjanja na tem področju. Med nagrajence se je letos iz Slovenije uvrstila ilustratorka Maja Kastelic, čeprav ne s knjigo slovenskega avtorja niti ne slovenske založbe.

Glavno razstavo izvirnikov knjižnih ilustracij so spremljale številne manjše razstave ilustracij, knjig in objektov, vezanih na knjige za otroke in mladino. Poleg tekmovalnega dela razstave so bile na ogled tudi tradicionalne razstave dobitnika velike nagrade BIB s prejšnjega BIB-a ter dobitnike Andersenove nagrade 2018 za ilustracijo in literaturo. Tako je bila predstavljena zbirka ilustracij mladega nizozemskega ilustratorja Ludwiga Volbede, ki je za svoje ilustracije (v knjigi *Birds / Ptiči*) na BIB 2017 prejel *grand prix*, na ogled pa so bila tudi inventivno vrhunska dela Igorja Olejnikova iz Rusije, ki je prejel Andersenova nagrado 2018 za življenjsko delo. Kot član tokratne žirije je v nagovoru ob odprtju razstave svojih originalnih ilustracij promoviral ustvarjanje drugih ruskih ilustratorjev, hkrati pa se je zavzemal za nenehno mednarodno spodbujanje ozaveščenosti tega vizualnega področja in za povezovanje med avtorji na mednarodni sceni. Skupaj z izvirniki nagrajenih avtorjev so bile razstavljene še knjižne publikacije in besedila o dobitnici Andersenove nagrade 2018 za literaturo Eiko Kadono iz Japonske.

V atraktivnem Bratislavskem gradu so bile poleg tekmovalnega dela na ogled tudi nekatere druge reprezentativne razstave, nekatere smo člani mednarodne žirije skupaj s predstavniki organizatorjev obiskali, vseh pa večini žal ni uspelo videti. Je pa bienalna manifestacija, ki polno živi v samem mestu, na Slovaškem in med ljubitelji in poznavalci te posebne likovne umetnosti, vedno polno obiskana. Neverjetno bogat program spremljevalnih razstav se je začel z razstavo ilustratorjev, nagrajenih na prejšnjem BIB. Od 3. do 30. septembra je bila na ogled na bratislavskem mestnem trgu, ki nosi ime po Pavolu Hviezdoslavu. Mednarodno povezovalna je bila razstava *Poetry Images / Podobe poezije*, ki je predstavljala madžarske ilustratorje pesmi v otroški literaturi, kar je v bratislavskem Madžarskem inštitutu (od 7. do 24. oktobra)

še posebej pritegovalo pozornost. Razstava bolgarskih študentov ilustracije z bolgarskega Oddelka za knjigo, ilustracijo in tiskano grafiko na Nacionalni umetniški akademiji v Sofiji je nosila naslov *Another Book / Še ena knjiga* in je v okviru stroke požela izjemno predstavitev unikatne umetniške knjige na Bolgarskem kulturnem centru v Bratislavi (1. oktober – 1. november). Na Bratislavskem gradu je bila zanimiva, risarsko vrhunska in nostalgično privlačna pregledna razstava slikarja, grafika in ilustratorja Jána Lebiša (1931–1996) od 25. oktobra do 15. novembra, na razstavi *L-O-O-K (at it!) / Pogled (na to!)* so bili predstavljeni izbrani opusi Dušana Kállaya, Svetozárja Košickýja in Petra Uchnára (11. oktober – 9. november), ponovno pa je bila predstavljena tudi zbirka nagrajenih ilustracij z mednarodnega tekmovanja ilustracij Nami Concours 2019 na otoku Nami v Južni Koreji.

V grajskih prostorih so bile na mednarodni tiskovni konferenci 25. oktobra 2019 razglašene vse nagrade, svečano odprtje 2019 pa je bila ob petih popoldan v zgodovinski stavbi Slovaškega narodnega gledališča v Bratislavi. Z odprtjem velike bienalne razstave in vseh spremljajočih razstav pa se dogajanje na BIB še ni zaključilo. Po podelitvi nagrad mednarodne žirije in drugih je bilo na vrsti zasedanje Mednarodnega odbora in Mednarodni simpozij BIB, ki je potekal v bratislavskem hotelu Tatra od 26. do 27. oktobra 2019. Tokrat je bila tema simpozija: *Cult of the Original of Illustration in the Digital World / Pomen izvirne ilustracije v digitalnem svetu*, vodila jo je magistra umetnostne zgodovine Viera Anoškinová. Po zaključenem bienalu ilustracij je bil, kot vsako leto, pripravljen tudi almanah z vizualno prilogo.

Neločljivi del BIB je bil takoj po končanem simpoziju tudi mednarodni seminar o BIB – *Albín Brunovský Workshop / delavnica Albina Brunovskyja*, ki je bila tokrat v graščini v Mojmirovcah pri Nitri in je trajala teden dni takoj po končanem simpoziju. Vodil jo je pomemben slovaški ilustrator Miroslav Regitko, téma delavnice pa je bila *Gentle Pictures / Nežne slike*. Izvirniki, ustvarjeni na tej delavnici, so bili objavljeni v promocijskem katalogu in predstavljeni na Slovaškem in v tujini.

Dogajanje 27. BIB je potekalo pod okriljem Ministrstva za kulturo Slovaške Republike. Prvi predgovor v razstavnem katalogu je napisala slovaška ministrica za kulturo L'ubica Laššáková.